

Наше Слowo

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік LXXIX № 5 (3468) Варшава, 4 лютого 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото з сайту Офісу президента України

Дональд Туск у Києві. с. 6

Кошалінська політехніка:
«Щодня студенти виявляють гордість і смуток». с. 8

Зустріч з колядками в Білостоці. с. 10

ISSN 027-8254

Григорій СПОДАРИК

Чи вірогідні дані перепису 2021 року щодо меншин?

У Польщі зростає кількість деяких меншин, зокрема українців. На це вказує порівняння результатів двох останніх переписів населення. Проте лідери нацменшинних організацій мають сумніви щодо вірогідності таких даних.

Свої зауваження вони представили 11 січня на засіданні Сеймової комісії нацменшин, яка розглянула інформацію про результати перепису населення 2021 року, що був проведений із 1 квітня до 30 вересня. Документ представив голова Головного статистичного управління Домінік Розкрут. Він підкреслив, що структура запитань про національну та етнічну ідентифікацію дозволяла вільно визначити приналежність до однієї чи двох етнічних груп. Перепис показав, що серед жителів Польщі переважають люди з однорідною, польською, національною ідентичністю – їх 36,62 млн, що становить 96,28% від загальної кількості населення. Водночас понад 974,8 тис. осіб поряд із польською обрали ще одну національну ідентифікацію. Тим часом кількість тих, хто вказав лише непольську ідентичність, становила понад 429,9 тис. осіб, з них 32,1 тис. – це особи, які відчувають зв'язок із двома відмінними від польської національностями.

Перепис показав, що найчисленнішими етнічними групами після поляків є сілезці (596,2 тис.), кашуби (179,7 тис.) та німці (144,2 тис.). Досить багато осіб обрало українську (82,4 тис.) чи білоруську (56,6 тис.) національну приналежність. Відповідаючи на запитання «Якою є ваша національність?», близько 65 тис. опитаних назвали українську як першу. Серед них лише українську ідентичність обрало близько 46 тис. У наступному запитанні, яке стосувалося додаткової ідентифікації, українську обрало 17,53 тис. осіб. З усіх 82,4 тис. відповідей подвійну українсько-польську ідентичність вказало трохи більше ніж 34 тис. осіб. Нагадаємо, що у 2011 році українцями себе визначила 51 тис. осіб, а 2002 року – близько 31 тис. Свою приналежність до лемківської етнічної групи зазначило 13 607 осіб. Як єдину цю ідентифікацію обрало 7346 осіб, а разом із польською – 5149. У 2011-му лемківських ідентифікацій було 11 тис., а у 2002 – близько 5,9 тис. Перепис населення 2021 року показав також, що найбільш уживаними вдома мовами, окрім польської, є англійська (737,3 тис.), сілезька (467,1 тис.), німецька (216,3 тис.), кашубська (89,2 тис.), російська (63,3 тис.) та українська (55,1 тис.). Якщо говорити про конфесійну приналежність, то 33 209 осіб відвідує греко-католицьку церкву й 151 648 – православу. У 2011 році результати були 33,3 тис. та 156,3 тис. відповідно.

Маріола Абкович, голова Товариства караїмів у Польщі, коментуючи результати, зауважила, що останній перепис населення показав таку кількість представників її громади, якої, мабуть, немає в цілому світі. За її даними, у Польщі живе близько сотні караїмів. Якщо додати змішані шлюби, уся спільнота може нараховувати максимум 500 осіб. Тим часом останній перепис містить близько 3,5 тис. караїмських ідентифікацій. На думку голови Товариства караїмів, ця цифра може охоплювати просто симпатиків, оскільки у час перепису проводили широку промоційну кампанію караїмської культури. Полюбивши її, потім хтось міг під час перепису обрати таку ідентифікацію без реальної приналежності до громади. Караїмська лідерка також говорить про значне зростання кількості лемків та зниження чисельності ромів.

– Дані, які ми отримали в результаті перепису, не дозволяють будувати будь-яку політику, тому що вони невірогідні, нереальні й не відповідають дійсності, – зауважила Маріола Абкович.

У дискусії взяв участь Григорій Купріянович, представник української громади, співголова Спільної комісії уряду та нацменшин. Він згадав, що результати перепису населення, частково через вимоги окремих законів, впливають на ситуацію меншин у державі. Тому меншини більш уважно ставляться до нього, ніж більшість суспільства.

– Це момент, коли представники меншин можуть заявити про свою ідентичність або цього не зробити, – сказав Григорій Купріянович.

У нього, як і в представниці караїмів, виникло питання, чи представлені під час засідання комісії дані, які також доступні на сторінці ГСУ, стосуються лише громадян Польщі або ж усіх осіб, котрі перебувають у країні? Це важливо, наприклад, у випадку української громади, де серед респондентів могли бути й громадяни України, й громадяни Польщі. Лише відокремивши їхні відповіді, можна побачити справжню кількість представників української нацменшини в Польщі. На думку Григорія Купріяновича, відповідь на це запитання пояснить також зростання або зменшення кількості окремих меншинних громад. Представник української спільноти вважає, що ситуація зі збільшенням кількості караїмів показує, наскільки перепис спроможний представити реальну кількість меншин.

– Чи можемо в такій ситуації говорити про віддзеркалення справжнього стану? – запитує Григорій Купріянович. Він також не впевнений, чи можна вважати вірогідними дані перепису, якщо бачимо досить велику кількість випадків, коли зовсім відсутня відповідь на запитання щодо національності. Крім того, вказані числа значною мірою є результатом не прямого опитування людей, а були отримані внаслідок статистичних обрахунків дослідників.

– Якщо караїми знають, що їх 100 осіб, а перепис показує близько 3,5 тис., то маємо тут очевидну проблему, – наголосив Григорій Купріянович. Представник української громади теж зазначив, що, на думку дослідників, частина осіб просто боїться заявляти про свою ідентичність у переписі, і тому не подає її. Це пов'язано зі складним історичним минулим, атмосферою в державі щодо певної меншини.

Підготував Павло ЛОЗА

Фото з фейсбук-сторінки Посольства України

Відзначення Дня Соборності України у Варшаві

Щороку, 22 січня, у день проголошення Акта злуки Української Народної Республіки (УНР) та Західно-української Народної Республіки (ЗУНР) українці відзначають День Соборності. Офіційно свято встановлено указом президента України «Про День Соборності України» від 21 січня 1999 року.

22 січня по всій українській державі, а також за кордоном, зокрема в Польщі, відбувались святкові заходи. Українці, які мешкають у Варшаві, з нагоди 105-ї річниці цих історичних подій зустрілися на Православному цвинтарі, розташованому в районі Воля, де спочивають герої українсько-радянської війни 1917-1921 років.

Після молитви відбулось урочисте покладання квітів та лампадок до пам'ятників воїнів армії УНР. Серед присутніх були дипломати Посольства України в Польщі, зокрема радники Посольства Віталій Білий та Роман Шепеляк, а також Юрій Рейт, лідер Громадської ініціативи догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві. У події взяло участь близько ста осіб, більшість з яких

«Ланцюг єдності»

становила молодь. Біля могили генерала Марка Безручка та інших воїнів УНР українці з Варшави згадали 110-ту окрему механізовану бригаду ЗСУ, котра названа на честь цього видатного діяча, та подякували їм за захист. Нагадаємо, що минулого року, щоб підтримати воїнів саме бригади імені генерал-хорунжого Марка Безручка, Об'єднання українців у Польщі та Фонд Uniters створили ініціативу, завдяки якій вдалося забезпечити бійців спорядженням.

Також у межах святкування Дня Соборності в польській столиці учні українських шкіл – Освітній центр «Школа „Материнка“ імені Дмитра Павличка у Варшаві» та Варшавська українська школа (ВШКОЛУ) – разом із працівниками Посольства долучилися до створення «ланцюга єдності» довкола пам'ятника Тарасові Шевченку. У ході зустрічі всі спільно заспівали державний гімн України. ●

Відповідаючи на запитання, голова ГСУ Домінік Розкрут ствердив, що не бачить технічних помилок у випадку караїмів. За його словами, система гарантувала свободу вибору і, можливо, караїмську ідентичність обрали люди, які не беруть участь у житті громади, але мали бажання з огляду на сімейні зв'язки заявити про свою ідентичність:

– Вони, напевно, зберегли у своїй пам'яті зв'язок із цією громадою й показали його.

Голова ГСУ вважає: така ж ситуація могла бути у випадку інших меншин. Йому здається, що самоперепис через інтернет дав особливе почуття безпеки й створив умови для правдивих відповідей без хвилювання, яке може нести із собою безпосереднє опитування. Відповідаючи на запитання Григорія Купріяновича, Домінік Розкрут поінформував, що перепис охопив усіх мешканців, які постійно або тимчасово перебувають у країні. А також тих осіб, котрі живуть за кордоном, але прописані в Польщі. Щодо можливого небажання респондентів вказувати свою ідентичність він зазначив, що ГСУ не має впливу на суспільні настрої, але намагається створювати максимально комфортні умови для вільного висловлення про свою ідентичність, дбаючи, серед іншого, про конфіденційність.

Григорій Купріянович зауважив, що дані перепису говорять не про кількісний склад нацменшин у Польщі, а про кількість національних декларацій, які відмітило ГСУ.

Він закликав також, щоб спеціалісти управління з отриманих відповідей витягли реальну кількість представників нацменшин. Зі свого боку Маріола Абкович, підсумовуючи, ствердила, що кількість її громади зростає, але тільки в статистичних даних, і це не має нічого спільного із самою громадою. Меншинні лідери повторили також твердження про те, що результати перепису потрібно сприймати як загальну кількість осіб, котрі задекларували свою національну ідентичність, а не реальну кількість представників певної меншинної спільноти.

***

Результати перепису 2021 року можна було б використати як важіль дії на владу для підвищення дотацій на окремі громади. Якщо за десять років, що минули між переписами, збільшилася кількість членів громади, то зросли і її потреби. Караїмам бюджет, певно, треба було б підвищити в десять разів, а українцям – на 40%. Гірше з ромами чи кашубами, яких стало менше. Ця ситуація добре показує, що під час побудови державної політики щодо меншин, не дані перепису мають бути ключовими, а реальні потреби громад і законне право на підтримку та розвиток їхньої ідентичності й культури. Це, мабуть, була головна теза меншинних лідерів, озвучена на засіданні Комісії нацменшин про результати перепису населення 2021 року. ●

Павло ЛОЗА

Відзначення Дня Соборності України у Польщі

ЛЮБЛІН

Відзначення свята в Любліні традиційно відбулося біля пам'ятника воїнам армії Української Народної Республіки на Православному кладовищі (вул. Липова).

Після привітання учасників урочистостей відбулася панахида за душі борців за волю України та молебень за Україну. Серед офіційних гостей, які взяли участь у відзначенні, були генеральний консул України в Любліні Олег Куць, віцемаршалок Люблінського воєводства Збігнев Войцеховський, директор Бюро – Центру міжнародної співпраці при мерії Любліна Кшиштоф Становський, представники мера міста, військові Литовсько-польсько-української бригади імені Великого гетьмана Костянтина Острозького та інші.

Як і в минулі роки, організатором відзначень стало Українське товариство в Любліні на чолі з доктором Григорієм Купріяновичем. За кілька днів до події члени та прихильники організації прибрали могили воїнів УНР, яких до сьогодні збереглося лише кільканадцять.

Фото з фейсбук-сторінки

Генерального консульства України в Любліні

КРАКІВ

Спільним молебнем і покладанням квітів до кургану «Померлих та інтернованих воїнів УГА та УНР» на Рако-

вицькому цвинтарі в Кракові вшанували День Соборності українці, котрі проживають у місті. Вони також долучилися до традиційної акції «Ланцюг єдності», яка відбулась у сквері Вільної України.

З промовою виступили генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський, який наголосив на важливості єдності українців, а також солідарності міжнародної спільноти з українською державою під час збройної агресії росії, що триває. Голос узяв теж присутній на акції Богуслав Кошмідер, заступник мера Кракова.

Фото з фейсбук-сторінки

Генерального консульства України в Кракові

ВРОЦЛАВ

Українці Вроцлава також приєдналися до щорічної акції, присвяченої Дню Соборності України. На головній площі міста, тримаючи одне одного за руки, вони утворили ланцюг – символ єдності української держави.

У своєму виступі перед учасниками акції генеральний консул України Юрій Токар відзначив, що з початком повномасштабної війни українці, незалежно від місця проживання, народження, паспорта, своєю діяльністю довели – вони соборні.

Фото з фейсбук-сторінки

Генерального консульства України у Вроцлаві

ПЕРЕМИШЛЬ

У Перемишлі відзначення пройшли в переддень Дня Соборності, тобто 21 січня. На Українському військово-му цвинтарі міста зустрілося кілька десятків осіб, які взяли участь у молебні. Молитву за воїнів усіх часів у річницю проголошення IV Універсалу та Дня злуки очолив отець митрат Богдан Степан. Парох греко-католицької парафії в Перемишлі зачитав фрагмент Універсалу, який прозвучав 105 років тому на Софійській площі у Києві. Опісля делегація Перемиського відділу ОУП та Олександр

Черговий рекорд на благодійній Маланці в Перемишлі

20 січня в Українському народному домі в Перемишлі відбулася Маланка. Вдруге поспіль у межах свята пройшов благодійний аукціон, і відвідувачі заходу знову не підвели.

Як і минулого року, було зібрано 10 тисяч доларів (США). Гості могли робити ставки, зокрема, на вишивані сорочки, кривульку чи ексклюзивну монету з підписом головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного.

Гроші, зібрані під час події, передано на підтримку ініціативи Світового конгресу українців під назвою «Unite With Ukraine» (Єднаймося з Україною). Вони підуть на закупівлю критично важливого тактичного медичного обладнання для бойових парамедиків на передовій у війні росії з Україною.

«Ми хочемо подякувати всім учасникам за щедрість, яка допоможе наблизити перемогу. Неймовірний приклад того, чого можуть досягти громади діаспори, коли вони працюють разом заради загального блага. Ще одна громадська організація, котра надає відчутну підтримку українським Збройним силам, зміцнюючи їхню боєздатність не лише словами, а справами», – зазначено у повідомленні на фейсбук-сторінці Світового конгресу українців.

Маланку організував Перемиський відділ ОУП.

Свято Новорічної коляди в Гданську

19 січня в школі №45 у Гданську, де міститься пункт навчання української мови та релігії, учні з вчителями та батьками підготували свято Новорічної коляди. Воно охоплювало театральний спектакль, концерт різдвяних пісень,

вертеп, святкове щедре частування з кутею. На запрошення голови Поморського відділу ОУП Єлизавети Кременської в заході взяла участь консулка України в Гданську Світлана Горбовська.

«Надзвичайно приємно бачити, як діти українців у п'ятому-шостому поколінні, проживаючи в дружній Польщі, не забувають своє походження, з радістю вбираються у вишиванки, вивчають українську мову, пісень, традицій», – пишуть у повідомленні на фейсбук-сторінці Консульства українські дипломати.

Учениця з Гурова-Ілавецького перемогла на Міжнародному конкурсі

Ксенія Авдєєнко стала переможницею XIII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Конкурс, який організувало Міністерство освіти й науки України, створено для українців, що живуть за кордоном. З ученицею працювала вчителька Дарія Кантор. Про це повідомлено на фейсбук-сторінці Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Гурові-Ілавецькому.

18 січня разом із директоркою Марією-Ольгою Сич, віце-директоркою Олександрою Латанишин та педагогинєю Дарією Кантор Ксенія Авдєєнко взяла участь в урочистій церемонії нагородження переможців, яка проходила онлайн. Для своєї роботи учениця школи обрала поему Шевченка «Кавказ» та поезію «Сон про росію» Лешка Вуйтовича – сучасного польського поета. Порівнюючи твори, вона показала жорстокість російської влади, брак святості та моралі й страждання звичайних людей.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Стець, голова громадської організації Спілка українців – «Пам'ять і спадщина», поклали квіти до кургану.

– Ідуть роки. Україна повертає собі суб'єктність, справжню історію та ідентичність, – зазначив Олександр Стець та як приклад навів появу в Києві вулиці Чорних Запорозжців – формування кавалерії Армії УНР. Він вважає, що зміна топоніміки – це один із головних чинників, що сьогодні згуртовує український народ.

– Ми переможемо. І ті, котрі полягли сто років тому і які полягли зараз – ми всі разом переможемо. Перед новою загрозою маємо бути в цей день злуки єдині, – наголосив голова Спілки українців, що організовувала відзначення на цвинтарі.

Окрім церковного хору, біля кургану заспівав гурт «Крайка». В кінці усі виконали пісню «За Україну» на слова поета Миколи Вороного та державний гімн України.

Фото Павла Лози

БІЛИЙ БІР

На фото – Українські ліцеїсти зі Школи імені Тараса Шевченка в Білому Борі відзначають День Соборності.

Фото з фейсбук-сторінки школи

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Фото з сайту Офісу президента України

Дональд Туск у Києві

22 січня прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск прибув до України з робочим візитом. Це був перший візит Туска на посаді голови уряду до держави поза межами Євросоюзу. В Києві він зустрівся з президентом України Володимиром Зеленським.

«Ми дуже цінуємо цей вибір – вибір бути в Україні. Вибір Польщею України», – сказав Зеленський. Президент подякував Польщі та всьому польському народові за підтримку, яка допомогла українцям вистояти в повномасштабній російській війні.

«Ми надзвичайно цінуємо, що в цій битві заради України ми не опинилися наодинці. Ми – разом із багатьма націями, які нам допомагають. І польський народ, польська держава – це один із найбільших наших помічників», – зазначив глава держави.

Водночас він зауважив, що завдяки підтримці України обов'язково вистіть свобода Польщі.

Під час зустрічі в Києві Володимир Зеленський і Дональд Туск обговорили двосторонні відносини, й окрему увагу було приділено оборонній підтримці.

«Є новий польський оборонний пакет. Ми цінуємо таку незмінну допомогу. Є нова форма нашої взаємодії заради більшого масштабу закупівель зброї для українських потреб. Це польський кредит для України. Обговорили ми сьогодні з паном прем'єр-міністром і можливості щодо спільного майбутнього виробництва зброї», – повідомив президент України.

Сторони також обговорили ситуацію на кордоні між Україною та Польщею. Туск і Зеленський погоджуються, що проблеми можна долати разом – максимально прагматично, заради спільних інтересів.

Співрозмовники приділили увагу питанню безпекових гарантій та приєднання Польщі до Спільної декларації «Групи семи», погодженої у Вільнюсі, а також питанню руху України до Європейського Союзу, зокрема щодо обміну досвідом взаємодії з європейськими інституціями.

Туск і Зеленський обговорили співпрацю в енергетичній сфері, можливості збільшення та зміцнення енергетичного потенціалу. «Це стосується, зокрема, і розширення відповідної інфраструктури енергетичних зв'язків між Україною та Польщею», – підкреслив Володимир Зеленський.

Президент України запросив польський бізнес узяти участь у відновленні країни після бойових дій. «Маємо повне взаєморозуміння з паном прем'єр-міністром щодо такої співпраці й підтримки українського та польського бізнесу», – резюмував український президент.

Дональд Туск зі свого боку зауважив, що в Польщі всі політичні сили розділяють переконання, що Україну потрібно підтримати всіма доступними засобами в боротьбі з російською агресією.

«Польща намагатиметься допомогти в усіх аспектах процесу вступу до ЄС так, щоб повне членство України у Євросоюзі швидко стало фактом. Ми також співпрацюватимемо в усіх інших форматах, тому я повідомив пану президенту, що Польща приєдналася сьогодні до Спільної декларації G7, яка була сформована на саміті НАТО у Вільнюсі», – зазначив очільник уряду Польщі.

Прем'єр-міністр РП наголосив на важливості українсько-польських бізнес-проектів, а також спільних інвестицій у виробництво зброї та амуніції.

Він також повідомив, що Польща планує взяти участь у відбудові України і польський уряд призначить уповноваженого, який відповідатиме за це питання.

Візит Зеленського в Давос

16 січня Володимир Зеленський виступив на Всесвітньому економічному форумі у швейцарському Давосі зі спеціальним зверненням. Глава держави розпочав промову з нагадування, що повномасштабне вторгнення РФ на територію України триває вже майже два роки. Він назвав президента РФ «божевільним» та «хижаком, який не може насититися замороженими продуктами» і підкреслив, що Україна ніколи не пробачить Росії.

«Враховуючи час від російської нелегальної анексії українського Криму війна вже триває майже 10 років», – зазначив Зеленський та наголосив, що минуло майже 10 років з того часу, як Москва втручається в справи африканських країн – від Судану до Малі, а «сирійська війна, яка досі кровоточить через рішення путіна довести щось світу», вже триває майже 13 років.

«Один чоловік вкрав принаймні 13 років миру і замінив їх болем та кризами, які впливають на весь світ. Путін намагається нормалізувати те, що мало закінчитися ще в ХХ столітті – масові депортації, знищені міста і села та жахаюче почуття, що війна ніколи не закінчиться», – сказав глава держави.

Зеленський підкреслив, що Путін є втіленням війни, а цивілізований світ знає, що керівник Кремля є єдиною причиною, чому різні війни та конфлікти тривають, і чому всі спроби відновити мир провалилися.

«І він не зміниться. Ми повинні змінитися. Ми всі повинні змінитися такою мірою, щоб безумство, яке перебуває в голові цієї людини чи в голові іншого агресора, не перемогло», – підкреслив президент.

Глава держави зауважив, що «можливі напрямки та навіть часові рамки нової російської агресії поза межами України стають все більше очевидними».

«Дозвольте запитати: Яка європейська нація нині може надати армію у боеготовності, подібної до української, яка стримає росію, і скільки чоловіків та жінок ви готові направити на захист інших? Якщо треба боротися з путіним разом роки наперед, хіба не краще покінчити з ним зараз, у той час, як наші хоробрі чоловіки та жінки вже це роблять? Вони є шансом світу», – заявив Зеленський.

Президент продовжив: «Як можна бути задоволеними санкціями проти рф чи експортним контролем, якщо навіть не блокується її виробництво ракет?»

Він вказав, що у кожній російській ракеті є критичні компоненти із західних країн, десятки компонентів у кожній ракеті.

Зеленський підкреслив, що «також ясна слабкість Заходу – атомна промисловість росії досі не під санкціями, попри те, що путін є єдиним терористом у світі, який захопив АЕС в заручники».

«Повинне бути сильне рішення цього року, коли заморожені російські активи, суверенні та олігархів, будуть спрямовані на захист від російської війни та на відбудову України. Путін любить гроші понад усе. Чим більше мільярдів він, його олігархи, друзі чи спільники втратять, тим ймовірніше пошкодує, що почав війну», – впевнений український президент.

Глава держави зазначив, звертаючись до присутніх, що поточний рік повинен бути визначним: «Війна закінчиться справедливим і стабільним миром, і я хочу, щоб ви були частиною цього миру».

Він додав, що в останні дні у Швейцарії було зроблено ключовий політичний внесок до можливості завершення війни: «В нас була найбільш представницька зустріч радників з нацбезпеки із питань імплементації Формули миру, понад 80 країн та міжнародних інституцій були представлені. Сьогодні наші команди уже почали роботу над організацією Глобального саміту миру».

Відповідаючи на запитання після промови, Зеленський наголосив, що «український народ ніколи не пробачить путіну і всім тим, хто спонсорував цей тероризм, хто відібрав у нас життя, наших людей, наших дітей, час».

«Казати про якісь пробачення і про те, що час грає на користь путіну, і люди в Україні забудуть, – то ні. Відпочивати і на цьому світі, і на іншому він спокійно не буде. Ні його діти, ні онуки. Ми не терористи, це будуть кримінальні, судові процеси та обов'язково буде відповідальність», – впевнений президент.

Глава держави пояснив, що «відповідальність має бути, бо після цього терору прийдуть інші, повторення – автократія, агресія, значить, так можна, якщо немає ніяких наслідків, тому ніхто нікому нічого з вбивць не пробачить».

Водночас Зеленський вказав, що не помста підтримує моральний дух українців. За словами президента, не можна порівнювати помсту і справедливість.

«Я говорив зараз про справедливість. Справедливість має бути у вирахах, в конкретних людях, які отримують вироки, у конкретних роках і в конкретних місцях, де вони повинні провести довгу, багаторічну відпустку», – продовжив глава української держави.

Зеленський зауважив, що моральний дух українців тримає бажання бути вільними: «І за свободу, за права людей, за свій вибір, як ти хочеш жити, кого ти хочеш обирати, кого ти хочеш любити, де ти хочеш відпочивати, ось за цей

вибір й бореться український народ. Бореться сміливо, міцно».

Президент відзначив, що «складно зрозуміти ціну цих цінностей, коли у тебе немає війни, тому так важлива підтримка, так важливо, щоб цивілізовані люди розуміли цю ціну ще до того, як сталося лихо».

«Якщо всі це зрозуміємо, об'єднаємося в допомозі Україні та у політичній ізоляції путіна, якщо ми це зробимо, то це будуть правильні превентивні кроки, щоб війна не прийшла в інші країни. А саме цього хоче путін», – сказав Зеленський.

Президент України заявив, що путін не спроможний побудувати ринкову економіку рф, «він не зміг зробити середній клас з бідних росіян, тому запропонував їм радикалізм за рахунок кремля, їхньої брехливої інформполітики та війни».

За словами глави держави, в Україні ж міць і скарб – це українські люди, які вже довели всім, що є розумними, талановитими, сучасними, кмітливими, сміливими та абсолютно відкритими.

Зеленський додав, що в Україні сьогодні побудувати міцну економіку може тільки український народ та іноземні інвестиції: «Путін зміг зайти тільки в ті селища, де вбив людей або де не було людей. У містах багато людей, вони готові захищати свої міста і вони це зробили. Тому зміцнюйте нашу економіку, а ми зміцнимо вашу безпеку», – підсумував своє звернення президент України.

Також у Давосі Володимир Зеленський зустрівся з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, з яким обговорив, зокрема, оборонні потреби України, важливість підписання двосторонньої угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Великою Британією в межах Спільної декларації G7, ухваленій на попередньому саміті НАТО у Вільнюсі. Крім того, сторони обговорили підготовку наступного саміту Альянсу у Вашингтоні. Зеленський зазначив, що Україна очікує ухвалення рішень, які наблизять її членство в НАТО.

Український президент провів зустріч із державним секретарем США Ентоні Блінкеном, радником президента США із питань національної безпеки Джейком Салліваном і спеціальною представницею США з питань економічного відновлення України Пенні Пріцкер. Учасники зустрічі скоординували кроки в контексті подальшої оборонної співпраці між Україною та США, акцентували на важливості посилення протиповітряної оборони та далекобійних спроможностей нашої держави, обговорили питання залучення міжнародних інвестицій в Україну, зокрема в оборонне виробництво. Співрозмовники зазначили, що метою співпраці має стати збільшення самодостатності України та зниження рівня залежності від міжнародної оборонної та фінансової допомоги.

Зустрічався президент України і з президенткою Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн. Вони обговорили ключові пріоритети порядку денного відносин між Україною та ЄС на найближчу перспективу, передусім у контексті наближення нашої країни до фактичного початку переговорного процесу щодо вступу України до ЄС. Глава української держави та очільниця Європейської комісії домовилися про початок скринінгу українського законодавства, що є черговим кроком на шляху до відкриття переговорів щодо членства України у Євросоюзі. ●

Кошалінська політехніка

Анна ВІННИЦЬКА

Фото з архіву політехніки та героїв статті

«Щодня студенти виявляють гордість і смуток»

Кошалінська політехніка – важливий науковий осередок Помор'я. Сьогодні вона нараховує понад 3,5 тисячі студентів із регіону та з-за кордону. До цього варто додати ще докторантів (в українській системі освіти – аспірантів). Після початку повномасштабної війни тут також навчаються й українці.

– Українські студенти – важлива частина спільноти нашої політехніки. Вони були нею ще до вибуху повномасштабного вторгнення в Україну, оскільки в нашій місцевості вже жили мігранти, діти яких вирішили в нас навчатися, – каже Кшиштоф Васілевський, проректор із навчальної роботи Кошалінської політехніки.

Кшиштоф Васілевський

Він підкреслює, що політехніка від перших днів російської агресії реалізовує різноманітні проєкти на підтримку українських студентів. Саме цей виш одним із перших відгукнувся на їхні потреби – студенти, які у зв'язку з війною не могли далі навчатися в Україні, прибули до Кошаліна вже в березні 2022 року.

– Думаю, нам усім важко усвідомити масштаб проблем, з якими щодня стикаються українські студенти, оскільки внаслідок війни вони зазнали величезної трагедії та травми. Тому намагаємося їм допомагати всім, чим можемо. Багато студентів спочатку погано володіло польською мовою, і політехніка одразу організувала навчання польської та забезпечила психологічну підтримку. Тим більше тішить факт, що

студенти з України дуже добре вчаться. Вони зацікавлені не лише наукою, але й долучаються до університетського життя. Багато з них є членами студентського парламенту чи різноманітних кіл, – наголошує Кшиштоф Васілевський.

Сергій Якубів потрапив до Кошаліна зі Львова після повномасштабного вторгнення. Нині він навчається на другому році напрямку «інформатика», а раніше цей же предмет вивчав на першому курсі Львівської політехніки. Після початку великої війни протягом тижня хлопець мешкав у Польщі близько до українського кордону.

Сергій Якубів

– Я міг повернутися в Україну або поїхати до Кошаліна, де живе моя тітка та двоюрідний брат. І врешті вирішив приїхати сюди. Це мало бути всього на кілька місяців, а вийшло вже майже два роки, – розповідає Сергій.

Оскільки у Львові він вивчав інформатику, вирішив піти на такий же напрям і до Кошалінської політехніки. Найбільші труднощі виникли саме через незнання польської мови, зокрема технічної термінології. Від перших днів хлопець вивчав польську в мовній школі «Мануфактура успіху», а згодом – на курсах, організованих політехнікою.

– Знову почав із першого року, бо хотів краще вивчити мову. Спершу відчував мовний бар'єр, тому навчання в Кошалінській політехніці вважав певного роду викликом. Сьогодні вільно розмовляю польською й те, що даю раду з навчанням за кордоном, сприймаю як успіх, – згадує Сергій.

Проте студентський досвід в українському виші полегшив йому адаптацію:

– Можливо, тому що у Львові я вже був студентом політехніки, попри мовний бар'єр, початки в Кошаліні не

стали аж такими важкими. В Україні ми мали подібні предмети, і навчання тут мені здається легшим, ніж у Львові. Напевно, через те, що в Україні пішов вчитися одразу після середньої школи, а тут – уже старшим.

Сергій мешкає в гуртожитку й дуже задоволений студентським життям. Каже, що воно всюди однакове: треба вчитися, складати іспити й часом можна зустрітися на вечірках. Відрізняється лише досвід українських студентів – у Кошаліні навчається молодь із різних міст, зокрема східних, розташованих близько до росії та Білорусі. У їхніх розповідях живе війна – домівки деяких зруйновані, інші втратили когось близького.

– Мені страшно про це слухати, бо сам приїхав зі Львова, моя родина – у безпеці. А тим часом мої знайомі не мають куди повернутися, їхні міста бомбардують та знищують, – говорить Сергій.

Українці навчаються чи не на всіх напрямках Кошалінської політехніки. Однак найбільшим зацікавленням користуються політичні науки, архітектура та дизайн інтер'єру. Також інформатика, механіка й машинобудування, енергетика, деревообробна промисловість (філія – у Щецінку).

Вікторія Віденська, яка до Кошаліна приїхала п'ять місяців тому, стала студенткою першого курсу дизайну інтер'єру, де навчається ще кільканадцять інших українців. У Польщі дівчина живе близько п'яти років. Раніше мешкала в Тарнобжезі, Варшаві, а сама вона родом з Одеси.

– Вирішила вступати до Кошаліна через близькість до моря, погоду та гарних людей, котрі тут живуть. Мені подобається, що це невелике місто, – каже Вікторія.

Вона не може жити біля улюбленого Чорного моря, тому вирішила приїхати до Балтійського. У Кошаліні, де спокійно й затишно, дівчина живе дуже добре. Це польське місто нагадує їй Одесу, й Вікторія вдячна ректору політехніки, що може тут вчитися.

– В Одесі вже не маю нікого – мій батько не живе, він помер раніше на війні, а мама мешкає в Австрії. У рідному місті залишилося лише порожнє помешкання. Тут я живу в гуртожитку й дякую за те, що в мене є дах над головою, маю, де спати й що їсти. А майбутнє в моїх руках. Коли закінчу «архітектуру», сама зможу побудувати собі дім, – розповідає дівчина, якій усього 17 років.

Вікторія постійно стежить за тим, що відбувається в Україні, телефонує до товаришів, щоб дізнатися, як вони. Українська студентка хотіла б мати власну фірму, завдяки якій зможе спершу допомагати Польщі, яка її прихистила, а згодом поїхала б в Україну.

– Завершивши навчання, дуже хотіла б повернутися в Україну й допомогти відбудовувати мою батьківщину: могла б проектувати будинки чи інші споруди. Там за-

Святкова зустріч студентів та викладачів політехніки (в центрі – ректорка Данута Завадська)

лишилися мої знайомі та друзі. А обрала такий напрям навчання, бо вся моя родина – це архітектори, – каже Вікторія.

Александра Голдин-Вітковська, заступниця декана з навчальної роботи факультету архітектури й дизайну, поділилась своїми спостереженнями про молодих українців:

– Зараз на факультеті архітектури та дизайну навчається близько п'ятнадцяти українських студентів. Потрібно віддати їм належне, оскільки вони вже мають досвід творчої діяльності. Деякі з них закінчили художні школи, і їхня майстерність дуже помітна. Ми дуже задоволені студентами з України. У них інша культура праці: вони дуже концентруються на завданнях, що стоять перед ними. Українські студенти добре взаємодіють із польськими. Хоча в перші місяці відчувався мовний бар'єр та непевність, протягом наступних їм вдалося віднайти себе в університеті.

Викладачка звернула увагу і на той факт, що студенти з України більше, ніж їхні польські колеги, цінують фольклор та регіональні культури, пишуться ними. Це помітно з їхніх робіт. Українські студенти допомагають одне одному, серед них відчутна атмосфера взаємної підтримки.

– На жаль, щодня на їхніх обличчях помітний смуток, задума. Відчувається зниження концентрації, бо не всі приїхали сюди зі своїми родинами. Буває, що в Україні залишився батько, брат або дядько, – розповідає Александра Голдин-Вітковська.

У 2022/2023 навчальному році в Кошалінській політехніці навчалось близько 200 українських студентів. Зараз же їхня кількість становить понад 230 осіб. До політехніки також вступають студенти з Білорусі, але їх не так багато порівняно з українцями – на сьогодні це всього кільканадцять осіб. Найбільше молодих білорусів приїхало у 2020 році на хвилі репресій після протестів, що відбулись внаслідок президентських виборів, сфальсифікованих Олександром Лукашенком. Тут перебувають теж студенти за програмою «Еразмус». Як підкреслює Кшиштоф Васілевський, усі разом вони створюють міжнародну студентську мозаїку. ●

Діти з Початкової школи № 9 у Білостоці

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото авторки статті

Зустріч з колядками в Білостоці

Повний зал глядачів зустрічав виконавців українських колядок у Білостоці. 20 січня у Центрі громадських ініціатив відбувся «Вечір колядок». Зіркою заходу став колектив «Горина» з Рівного.

Огляд колядних груп з Білостока, а також виступи гостей з інших місцевостей Підляшшя та з України – це традиційний захід Білостоцького відділу Союзу українців Підляшшя.

Глядачів потішив виступ колективу «Горина» з Рівного

«Організуємо наш концерт для всіх мешканців Білостока, – говорить голова відділу і водночас заступник голови СУП Лука Бадовець, – для людей, які хочуть послухати українських колядок і щедрівок, які люблять цей репертуар. Показуємо нашу підляську українську культуру, показуємо, що ми, українці Підляшшя, є тут, в Білостоці, ми присутні».

Кожного року концерт починають виступи дітей з білостоцьких пунктів навчання української мови. Перш за все, колядують малюки з міждсадкового пункту при Інтеграційному садочку № 26. На жаль, у цьому році багато дошкільнят похворіло та виступило лише три хлопчика – зате дуже гарно.

Віктору Тимошевичу п'ять років. Питаю в нього, які колядки він співав на сцені. «„Ой поле, поле“ і „Святая Варвара церкву збудувала“», – відповідає малюк.

Як підкреслюють батьки наймолодших, діти не лише вивчали колядки на заняттях, але постійно співали їх вдома. Тому їм не було важко виступити на сцені такою малою групою.

«Стараємось, щоб була домашня атмосфера, щоб передати дітям традицію колядування, – говорить вчителька української мови Олександра Іванюк. – Живемо в Білостоці, і відомо, важко тут ходити від будинку до будинку і колядувати. У місті колядується менш, тому fajно, що є такі концерти».

Олександра Іванюк підготувала до виступу не лише дошкільнят, але також школярів, які вивчають українську мову в Початковій школі № 9 у Білостоці. Окрім того, вона виступила з фольклорним гуртом «Добриня», керівницею якого є, та включилася в організацію захо-

ду, зокрема разом з іншими дівчатами з «Добрини» готувала солодкий почастунок. Такий стіл з солодощами і фруктами – постійний елемент «Вечора колядок» у Білостоці. Він особливо привабливий саме для наймолодших колядників.

Вже традиційно на концерті виступили діти з третьої навчальної установи в Білостоці, де ведеться навчання української мови – з Громадської початкової школи імені святих Кирила і Методія. При школі діє хор, який виконує різноманітний, у тому числі український репертуар.

«В тим році якраз многу колядовали і співали, – пояснює говіркою керівниця хору Алла Каменська, – бо і в школах білі колядки, і перегляд українських колядок в Біельську бив, так само білоруські колядки біли, а і концерт у фільгармонії найважнієйши. Так што в тим році многу колядовали. Думаю, може на другі руок, як удасться, то попробуємо одін день походіті і поколядоваті, заробіті собі пара гроши на куліг».

«Вечір колядок» у Білостоці – це захід, організований молодими людьми та з участю молодих виконавців. Як і в минулому році, з українськими колядками виступив молодіжний хор православної парафії Святого Духа у Білостоці. Виступило також тріо дівчат «Кресовки».

Учасниці гурту «Кресовки» родом з Гайнівки. Вони вже з того покоління, яке не володіє вільно говіркою. Проте вдається їх намовити, щоб попробували сказати «по-своєму» хоч декілька слів про їхнє тріо та співання «білим» голосом.

«Ми зобрались под кінець 2020 року при okazji пандемії, – пояснює Луїза Корзун. – Познакомілись в хоріві «Восклицновение» в Гайновці і подумали, што треба пошукаті чогось нового, бо ми співали церковни пієсні».

«Сього дня ми співали дві колядки, – говорить Варвара Будник. – Одну ми учились на майстер-клясах з Людою Востріковою, а другу вчулі в інтернеті і нам сподобалася, то подумали, што научимся і заспіваємо».

«Цікави є пієсні, душевни, – додає Єва Іванюк. – Іде енергія, складно співати, але ми стараємо учитися, їзди-мо на майстер-класи».

Зіркою цьогорічного колядного заходу в Білостоці була жіноча група фольклорного колективу «Горина» з

«Білим» голосом заспівало тріо «Кресовки»

Рівного. Народні колядки і щедрівки з Рівненського Полісся у виконанні професіоналів зустрілися зі схвальними відгуками, що можна було почути після концерту під час спільної бесіди за чашкою кави і чаю та зі смачним домашнім тістечком.

«Вечір колядок» у Білостоці це не єдина колядна презентація, організована Союзом українців Підляшшя. Цього року, в січні, у межах проєктів з дотації міністра внутрішніх справ і адміністрації РП відбулося аж п'ять таких концертів. Крім Білостока, вони пройшли у Більську-Підляському та в менших місцевостях: Дубні, Нурцю-Станції і Милейчицях. Виступали на них групи, що діють при СУП, місцеві хори і колективи, та як гість – ансамбль «Горина». А крім того, традиційно ще в грудні вчителі української мови організували конкурс колядок для учнів усіх пунктів навчання української мови, які діють на Підляшші. Отже, в різдвяний час українські колядки і щедрівки прозвучали в різних містах і селах регіону у виконанні всіх поколінь, а перш за все – дітей і молоді. ●

Господар заходу «Добрини» з Білостока

Діти з міжсадочкового пункту навчання при Інтеграційному садочку № 26 у Білостоці

Тетяна СЕМАКОВСЬКА

Фото з архіву героїні статті

«Мені буде соромно, коли Маруся виросте, а я не буду для неї прикладом»

Мама – чи всім легко дається це звання? Ще донедавна тема безпліддя в Україні була досить табуованою. Про такий діагноз могли знати хіба що найближчі люди в родині, тому часто жінки сам на сам залишалися зі своїм горем та не могли відверто ділитися переживаннями, аби уникнути небажаних порад та осуду. Каріна Саварина – письменниця, яка у своїх книжках описала проблеми, з якими зіштовхуються жінки з безпліддям. Вона сама пройшла цей шлях та допомогла іншим. Зараз українка виховує 6-річну дочку Марусю, дівчинку, яку вона усиновила в Україні. Вже четвертий рік Каріна живе в Польщі.

Ми поговорили з письменницею про її книги «Мам» та «Не вагітна», дізналися про особливості виховання дітей у різних країнах, про відчуття безпеки у мам й відмінності у ставленні до малюків. Каріна Саварина наголошує, що її досвід та міркування є суб'єктивними, адже кожна людина має різні погляди на одні й ті ж питання.

Радощі і проблеми всиновлення

Тема усиновлення в Україні досить закрыта. Про те, що пара всиновила дитину, зазвичай не знають навіть близькі. Каріна Саварина пригадує, що з відомих українців, які вси-

новили дитину, колись була відома лише гімнастка Лілія Подкопаєва. А нещодавно співачка Наталя Могилевська публічно повідомила, що всиновила двох дівчаток. Саме такі приклади, каже письменниця, можна назвати успішними для просування теми всиновлення. Також українська телеведуча Катерина Осадча разом з ЮНІСЕФ робила цикл програм про пари, які всиновили малюка. На думку авторки, дуже важливо, аби в суспільстві показували, що дитина може виховуватися у різних сім'ях і з'являтися там у різний спосіб.

«Якось я відкрила книжки про сексуальне виховання в Україні „Малечі про інтимні речі“, й там на першій сторінці написано, що дитина з'являється з яйцеклітини мами і сперматозоїда тата. Наприклад, своїй дитині я не можу це так пояснити. Тому дітям варто показувати, що є різні способи того, як дитина може опинитися у новій сім'ї», – каже Каріна Саварина.

З донькою Марусею вона відверто говорить про усиновлення. Дівчинка все розуміє.

Також не варто занадто ідеалізувати всиновлення, вважає письменниця, бо часто завищені очікування чи уявлення про ідеальну дитину можуть розбитися об реальність, а батьки потім, на жаль, повертають дитину в дитбудинок.

Жінка ділиться, що їй постійно пишуть листи люди, які прочитали її книгу «Невагітна»: «І майже всі вони починаються з фрази „Ви написали книжку про мене“. Натомість з приводу усиновлення мені пишуть набагато рідше. Але я одразу з людьми розмовляю, навіть можу дати свій номер телефону. Мені потім телефонують, радяться».

Що стосується Польщі, то тут люди досить відкриті до розмов про усиновлення малюка, пояснює письменниця. Але, на відміну від України, тут дещо інша система усиновлення, яка має свої особливості та складнощі. Авторка пригадує, що в часи, коли вона проходила курси усиновлення, психологи, які супроводжували групу, розповідали, що в колишніх радянських країнах часто приховували факт всиновлення, бо це було щось ніби «негарне». А люди в інших країнах пишуться, що вони взяли дитину, бо вони радіють, адже нарешті стали батьками.

«Коли мене питають на цю тему, я не кажу одразу: „Добрий день, а наша всиновлена!“ Однак коли питають, про що мої книжки і чому я їх написала, то кажу прямо, що про безпліддя і таким є мій досвід. Але ніхто тут не лізе мені сильно в душу, мої кордони не порушує. Єдине питання, яке я почула за три з половиною роки, після того, як розповіла історію про всиновлення: „Як ви зробили, що вона так на вас схожа?“ А більше ніхто нічого не питає», – каже українка.

«Не вагітна» та «Мам»

Дві книжки авторства Каріни Саварини стали порадиниками для жінок з безпліддям та їхні рідних, які хочуть підтримати своїх близьких людей.

Під час повномасштабної війни письменниця написала третю книгу на основі 50 інтерв'ю – це історії українок, які згадували свій досвід в час вторгнення. Однак видання не побачило світ. Дуже багато болю вмістилося на цих сторінках, відтак у видавництві «Лабораторія», яке видало перші дві книги авторки, порадили поки що не випускати книгу або значно її цензурувати.

«У них є свої правила, в мене – свої. Я дуже відверта, і в першій, і в другій, і в третій була такою, а тепер й у четвертій книжці. Мені простіше було її скасувати. Однак, можливо, ми видамо її в Польщі», – каже письменниця.

Будучи мамою, авторка продовжує навчатись письму, а також викладає у літературній школі «Риба». Головна мотивація – це власний розвиток та донька Маруся.

«У мене не було грошей на няню, щоб вона сиділа повноцінно з Марусею, а лише на кілька годин. Так от, ці кілька годин я працювала, не доспавши, не доївши, засмикана, задьоргана, з маленькою дитиною. Я сідала і писала, все відключала, видалила всі соціальні мережі. Я знаю, що мені зараз 40 років, і я мушу ще добитися поступу у своїй кар'єрі. Мені буде соромно, коли Маруся виросте, а я не буду чимось їй цікавою, не буду для неї прикладом», – резюмує Каріна Саварина.

Мами в Україні та Польщі

З початку повномасштабного вторгнення Польща прихистила сотні тисяч українських жінок, втікачок від війни. Однак згодом частина з них повернулася назад, в Україну, і навіть народжують там дітей. Попри війну українки обирають свідоме материнство. «За останній рік дуже багато моїх знайомих завагітніли, перебуваючи в Україні. Народили там дітей, і мені здається, що курс на материнство такий, як був, а може, ще більший. Я знаю деяких людей, у яких є двоє дітей, але вони захотіли ще третю дитину», – розмірковує письменниця.

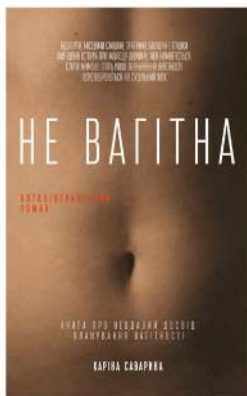
Українок з дітьми в Польщі письменниця зустрічає часто. Зауважує, що ставлення до них хороше, принаймні про конфлікти на місцевому рівні не чула. Бували окремі інциденти, які набували публічного розголосу, але це більше винятки, ніж правило. «Я можу казати тільки про те, що я бачу в Познані, та про тих людей, з якими я спілкуюсь. На майданчиках в центрі міста спочатку було десь 80% українських жінок з дітьми, і всі одне одному допомагали», – згадує Каріна Саварина.

Попри різні країни та менталітет, і в українок, і в польок є спільні принципи у вихованні дітей. Наприклад, в обох країнах молоде покоління дає малюкам все більше свободи: подуркувати у багнюці чи пострибати у калюжі, у той час, як жінки 60+ мають дуже тривожне ставлення до дітей.

Особливості виховання у Польщі

Однак польські батьки все-таки набагато спокійніші реагують на дитячі істерики, вважає Каріна Саварина: «Дитина плаче, а мама чекає, коли вона виплаче цю емоцію. Дитина впала – мама стоїть, дивиться. Ну, встала, ну, окей, це ж дитина. Звісно, в книжках так і написано, але я раніше ніколи не бачила цього. Багато чому я навчаюся тут, в Польщі. За три з половиною роки лише один раз зустріла поляка, який розізлився на дитину». У поляків можна повчитися ставленню до дітей, але українкам – підкреслює письменниця – у теперішніх умовах війни, у яких вони живуть, реально важко залишатися врівноваженими і спокійними.

До дітей в Польщі змалку ставляться, як до особистості. Героїня пригадує, як під час зустрічі на вулиці з вихователкою з дитсадочка – вона привіталася й почала говорити з її дитиною, як з дорослою. Цей випадок дуже відбився у пам'яті жінки: «Я згадую, що в дитинстві була просто додатком до батьків, десь там собі мала стояла...»

мам і дітей. Головної героїні доведеться зібрати в собі дівчинку і дівчину й такі стати жінкою і мамою. Адже в цих ролях не народжуються, як і не присвоюють їх, народжуючи.

Ще один випадок з посмішкою пригадує письменниця: «Ми були на дні народження в садочку. А тут не готують так багато страв, як у нас, в Україні, що на дитячий стіл, що на дорослий. Ставлять трошки якихось смаколиків, водички, чаю, кави. Я ж звикла, що у нас, коли йдеш на день народження, то наїдаєшся. А тут ми повернулися голодні з дитиною».

У Польщі, на відміну від України і багатьох країн світу, заборонені аборти. Каріна Саварина сподівається, що законодавство тут зміниться та підкреслює, що державі варто ретельно продумувати такі рішення. Як приклад наводить Штати, які мають досвід пошуку батьків для малюка, коли він ще знаходиться в утробі матері. «Є дуже багато пар, сімей, які залюбки хотіли би дитину, але вони не можуть. Якщо ви вже забороняєте аборти, то, може б, якось допомагали цим жінкам. Одна з найстрашніших речей, на мою думку, на планеті – це те, що є люди, котрі народжують дитину, яку вони не хотіли. І вони її потім все життя не люблять. Бо це ж не тільки питання 9 місяців, це питання всього твого життя», – каже письменниця.

...та Чорногорії

Окрім Польщі, наша співрозмовниця мала досвід життя в Чорногорії – там також є свої особливості у вихованні. Малюк вважається святом та радістю для всього покоління: «Наші люди, мабуть, цього б не сприйняли, бо в нас такого немає. У Чорногорії люди беруть дитя і по колу цілують, бавляться, адже це таке щастя – дитинка. Потім вона виростає, і всі її знають. Вона йде, скажімо, на автобус, а людина із крамнички біля автобусної зупинки, водій автобуса, в який вона сяде, люди, з якими в ньому їхатиме, вони всі її з дитинства знають. Так виходить, що ця дитина змалку жила в просторі, де вона зацілована, всі її люблять та знають». ●

Олена ГУМЕНЮК

Засновник української фізкультури

Фізична культура відіграє важливу роль у вихованні дитини. Однак останнім часом її значення в освітній системі недооцінюють. А дарма. Адже, як говорив засновник та популяризатор української фізичної культури Іван Боберський: «Лише зорганізована фізична сила запевнює народові свободу і незалежність. Народи вишколюють свої м'язи і свою думку у способах боротьби, щоб бути готовими, коли час на боротьбу прийде. „Будь готов” каже до них життя і вони беруть собі цю раду до серця!»

Іван Боберський, 1915 р.
Фото з сайту uain.press

Європейська гімнастична традиція

За цим принципом жив і працював сам Боберський. Ще в студентські роки Іван цікавився не тільки німецькою мовою (німецька філологія стане його основним фахом), але і відкривав для себе західноєвропейські методики фізичної культури. Розпочав вищі студії у Львові, а продовжив – в австрійських університетах Граца та Відня. Так він здобуває диплом не тільки викладача німецької мови, але і вперше знайомиться з популярними на той час в європейських країнах національними системами гімнастики. Саме в Австрії Боберський почне особисто

«вправляти руханку», і ця справа виявиться захопленням на все життя. Одним із підсумків студій стане закінчення державного однорічного гімнастичного курсу і здобуття кваліфікації вчителя гімнастики середніх шкіл. На той час фізичне виховання в більшості країн Європи лише впроваджувалося у навчальні програми закладів освіти і було справою маловідомою, а тіловиховні заняття будувались на основі німецької, шведської та сокільської методик. Тому фахівців в цій галузі кваліфікували як вчителів гімнастики.

Завдяки подальшим подорожам європейськими країнами – Німеччиною, Швецією, Чехією та Францією, Іван Боберський поглиблює свої знання з гімнастики та спорту. А коли у 1899-му, після завершення навчання, він повертається додому, то має фах не тільки викладача німецької мови, але і маловідомого на той час на українських землях – вчителя гімнастики.

Необов'язкова руханка

Найпершим місцем роботи молодого спеціаліста стає Дрогобицька гімназія. Там Іван Боберський викладає німецьку мову, завідує німецькомовною бібліотекою та проводить заняття з гімнастики. Остання на той час була необов'язковим предметом і відбувалась за наявності охочих у позаурочний час. Однак молодий вчитель зацікавив нею молодь.

Саме в Дрогобицькій гімназії Іван Боберський застосує на практиці здобуті ним під час навчання в Європі знання з теорії і методики проведення занять з гімнастики. На заняттях він одним із перших запроваджує досі невідомі або малознані рухові ігри та забави, зокрема англійську гру – «футбол». Він проводить заняття з гімнастики шість разів на тиждень. А для урізноманітнення дозволів гімназистів вчитель організовує піші мандрівки (прогульки).

Продовжив свою викладацьку діяльність Боберський уже у Львові. Від 1901-го він працює в Академічній гімназії у Львові, яка на той час була одним із найбільш шанованих українцями елітних навчальних закладів з викладанням рідною мовою. У перший рік педагогічної праці в Академічній гімназії Іван Боберський викладає тільки німецьку мову та завідує німецькомовною бібліотекою. А от починаючи із 1903/1904 навчального року, очевидно саме його стараннями, в гімназії запроваджують заняття з гімнастики, що носять необов'язковий характер.

Такі заняття, як правило, відбуваються на свіжому повітрі. Вони згадуються як «шкільні забави». У «Звіті дирекції академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1903/1904» читаємо: «Забави шкільні. Ученики виходили о пів до 5-тої з гімназії, а по півгодинним ході діставались на угор за «Цісарським ліском». Від 5-ої до 7-ої тривали забави. По сьомій вертали ученики домів. Забави відбували чотири рази в тиждні, в чотирох відділах».

Боберський не тільки на практиці запроваджує гімнастику серед шкільної молоді, але і розробляє методичні рекомендації до гімнастичних вправ, занять, ігор та дає іноземним назвам українські відповідники. Зокрема, саме заняття гімнастикою, основою якої є рухова активність, він позначає українською самоназ-

Учительський відділ товариства «Сокіл-Батько» у Львові, весна 1913 р. Перший зліва – Іван Боберський. Фото з Вікіпедії

вою – «руханка», ранкову гімнастику – «прорух», а зал для занять – «рухівню». Для означення цілого напрямку діяльності вживає слова «тіловиховання», «тілесне виховання», а для спорту – «змаг». Від 1904-го одна за одною виходять довідкові та науково-методичні праці Боберського – «Забави і гри рухові», де він пояснює основи гімнастики та фізичних ігор для молоді, вводить нову термінологію. До прикладу: копаний м'яч (футбол), кошиківка (баскетбол), стусан (бокс), наколесництво (велоспорт), відбиванка (волейбол), пориванка (гандбол), ситківка (теніс), гаківка (хокей) та багато інших термінів.

Популяризатор спорту

Іван Боберський зацікавив молодь руханкою так, що кількість учнів, які обирали гімнастику в Академічній гімназії у Львові, невпинно росла. Так, в перший рік проведення тіловиховних занять до них зголосилося 180 учнів. У 1906/1907 та 1907/1908 навчальних роках та в подальшому гімнастичні заняття відвідує значно більше охочих: у 1906/1907 н. р. – 328 учнів, 1907/1908 н. р. – 432, 1909/1910 н. р. – 658.

Ось як згадує про свого вчителя гімнастики Степан Цимбал: «Кличем професора Івана Боберського було „В здоровому тілі – здорова душа“. Він відвідував чужі краї, як Німеччина, Чехія й інші, та бачив, як ми, українці в Галичині, лишалися далеко позаду за іншими європейськими народами. Він посвятив усе своє життя ідеї піднесення українського народу з занедбання і починав від основ – від фізичного виховання і спорту. Довірену йому молодь вів так, щоб кожний індивідуально був досконалим спортсменом, а при тому карним членом гурту, дружини. Спортом старався професор Боберський охопити через молодь маси народу, тому так дуже цинив він масові вправи вільноруч, що в них скоординовані рухи й

звороти спортсменів могли при супроводі співу або музики захоплювати кожного глядача».

Вчитель особистим прикладом надихав гімназистів до руханкових занять. Неодноразово можна було побачити, як він на уроках руханки бігав з учнями, грав з ними в копаний м'яч, ситківку, гаківку, проводив спільні прогулянки околицями Львова, містами і селами Галичини, у Карпатах.

Під впливом європейських тенденцій поширення гімнастики в освітніх та громадських установах Міністерство віровизнань та освіти Австро-Угорщини у 1909/1910 навчальному році прийняло рішення ввести гімнастику до освітнього процесу як обов'язковий предмет. Оскільки статус обов'язкового предмета передбачав суттєві зміни у навантаженні викладачів, то Іван Боберський вирішує зосередитись на викладах німецької мови, а руханковий напрямок передає дипломованому фахівцеві гімнастики – Юрію Семотюку. Пізніше про це напише сам Боберський у спогадах: «Руханку, а також рухові гри провадив я в гімназії сім шкільних років, поки не стала обов'язковим предметом і тоді обняв науку член „Сокола“ Юрій Семотюк. В цих роках запізналась молодь з руханкою і змагом та способом, як їх провадили товариства і школи в інших державах Європи. Зачались гри без м'яча і з м'ячем, а також народні вправи. Це так звана легка атлетика: хід, біг, скок, мет, творилися дружини і клуби без уставу».

Професор Боберський справив великий вплив на своїх учнів, захопивши руханкою та спортивними іграми. Серед його учнів та послідовників, зокрема, Петро і Тарас Франки, Олександр Тисовський – один із основоположників Пласту. Він став популяризатором сокільського руху в Україні. А як вчитель-новатор не просто переніс традиції європейської гімнастики до української освіти, а наповнив її вітчизняним змістом та зробив цікавою для молоді. ●

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

Фото надано автором статті

Лемки ополячат ся?

Продовження з попереднього номера

Коли Яцевич став Гладышівським?

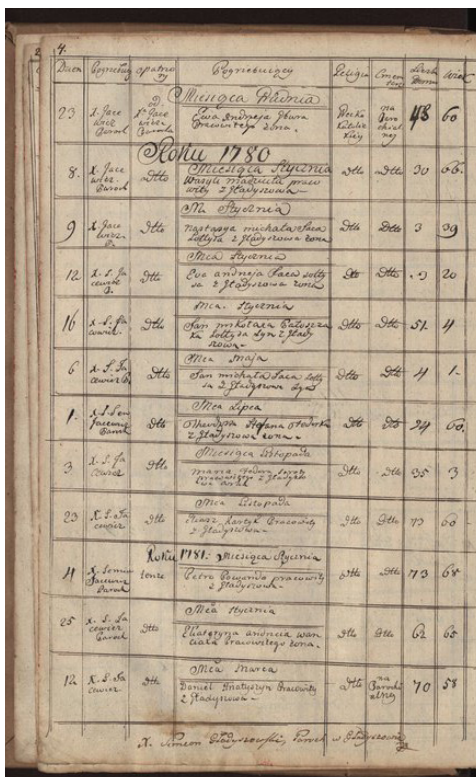
Яцевич так юж на добре Гладышівським стал ся юж по II розбйорі Польщы (I Річыпосполита існувала ищы лем кілька років). 29 квітня 1793 рока: *Simeon Gładyszewski et Maria filia Luca Szczawinski Parocho ex Muszynka* (Симеон Гладышівський и Мария, дівка Луку Щавинського, пароха з Мушин-кы) кстят сына *Joannusa*. Адаже заміна назвиска мусіла мати місце перед 29 квітня 1793 рока, а по 15 стичня 1791 рока. Товды свого сына *Sidora* кстил ищы яко: *X. Simeon Jacewicz Paroch Gładyszowski*.

Бесідуячы о полячынню ся нашого єгомосця, мам на думці не лем пудрування на біло-червено іменя (*Semion стал Szymionom*) и не лем зміну назвиска. Сут іншы доказы, же пахло му быти паном, таким як шляхта за Річыпосполитой Обох Народів (для Русинів не было в ней місця). Познаєме го яко молодого хлопця, 24 марця 1777 рока єст хресным *Zacharyasza*, сына Василя и Катерины. Того дня в рубриці хресных записано: *X. Semion Jacewicz Subdyakon z Gładyszowa*, адаже не єст ищы сьвященником. В сьвященничий сан вступил за рік, парохом єст од 2 серпня 1778 рока, скорше в нашім селі парохувал: *X. Basyl Sembratowych Paroch Przysłowski Komendarz Gładyszowski*. Посьлідньом дітином, охрещеном о. Сембратовичом, был Семан, а кстини його мали місце 24 липця 1778 рока. Першы вписы во вшиткых гладышівських книгах сут ділом єдної руки (перший запис зроблено 5 квітня 1776 рока), адаже закладає іх субдякон Семан Яцевич. Хыбаль вшиткого, што сьвященник знати повинен, вчыл ся од выжше згаданого о. Василя Сембратовича, або од свого тесьця, пароха Мушины. Семан Яцевич был сыном гладышівського шолтыса, а за жену мал дівку о. Луку Щавинського (назвиско хыбаль створене єст од Щавниці), мушинського пароха. В родині гладышівських шовтысів были и іншы жены по-

падянки. Мария, дівка о. Василя Менцінського (адаже родом з Мацины, котра урядово єст *Męciną*), ждыньського пароха, была женом Семанового брата, Гриця Яцевича - гладышівського шолтыса. Женом Федора Яцевича, який єст хыбаль молодшым братом Семана, была: *Helenna Rdi* (ксьондза) *Thoma Polanski Parochus in Bartne filia* (Гелена о. Томы Полянського, адаже родом з Полян), пароха в Бортнім, дівка). В родині Яцевичів был дяк, 20 стичня 1781 рока: *Michał Żak Jaciw, sołtys z Gładyszowa* окстил сына *Athanasya*, адаже не лем Лемки дяка звали жаком.

Дигресия о родоводі гладышівського пароха мала важны інформації о звязках медже родами сьвященничыма, а шолтысыма. Семан Гладышівський, яко субдякон и яко єгомосць, вшитко в книгах записувал латинком (раз нібы то по-латині, а іншым разом нібы то по-польскы). Початково часто імена записувал по-нашому, Петро записаний был яко *Petro*. Товды ищы не робил з нього *Piotra* ани *Petrusa*, пак в нас были лем такы Петры. Адаже товды, коли парох писал по-польскы, єднако в книгах найде ся неєден: *Prokor*, *Mikita* ци *Mykuła*, *Wasył*, *Fenna* ци *Nastka*. Найдете там ищы купета іншых непольскых імен, а так, по правді, то не лем імена там сут нашы. В старых метрикальных книгах найдете цікавы формы назвиск, єст там: *Dziambychania* и *Dziambycha*, єст *Gieletycha*, *Dripzczaczka* и *Powaydycha* (жена Пованды?), а то прецін таке чисто наше, хоц и латинком записане.

Свою жену в рубриці хресных наш єгомосць тіж ріжні записувал. Серед хреснима стоїт она 26 марця 1777 рока яко: *Marya Imci X. (księdza) Semiona Jacewicza żona*; 17 марця 1781 яко: *Maria Imć X. Jacewicza Parocha Gładyszowskiego*; 23 мая 1786 яко: *Marianna X. Parocha Gładyszowskiego, żona Popadia*; 11 грудня 1789 яко: *Maria Popadysz Paruchianin*; 8 квітня 1791 яко: *Maria Jacewiczowa Popadyanna*; 1 липця 1793 яко: *Maria Gładyszowska*; а 20 липця 1795 рока яко: *Maria Gładyszowska Nobilis*. Не смотте на зміну іменя (Мария-Маря-Марянна), ани назвиска (Яцевич-Гладышовска), бо не сесе єст ту найважніжше. Найважніжше єст лем слівце: *Nobilis*, адаже шляхтянка. ●

Zjednoczenie Łemków uruchamia bezpośrednią pomoc dla osób uciekających przed wojną.

Konto do wpłat na pomoc:

09 1240 5110 1111 0011 1189 0340

Підготував Павло ЛОЗА

Музей у Зиндрановій буде відкритий для відвідувачів навесні

«Увага! З квітня 2024 року Музей лемківської культури відновить свою роботу та буде відкритий для відвідувачів», – ідеться в повідомленні на фейсбук-сторінці музею в Зиндрановій, що на Лемківщині.

Про те, що музей не працюватиме на початку цього року, стало відомо ще в грудні. Як зазначили на фейсбук-сторінці автори повідомлення, причиною його закриття для відвідувачів у січні була відсутність на кінець 2023 року рішення міністра внутрішніх справ та адміністрації про співфінансування діяльності цієї культурної установи в новому році. Лише 20 січня члени організації повідомили, що діяльність та утримання Музею лемківської культури в Зиндрановій у 2024 році здійснюватиметься завдяки субвенції ґрантодавця, тобто Міністерства внутрішніх справ та адміністрації. Фінансування становитиме 92 тисячі злотих. Завдяки коштам субвенції, серед іншого, покриваються витрати на зарплати працівникам музею, рахунки за електроенергію та необхідні технічні перевірки.

Крім того, організація отримує 44 тисячі злотих на проведення Свята лемківської культури й традицій «Од Русаль до Яна» та видання книги «Життя лемка». Одним із цьогорічних проєктів, який ґрантодавець не погодився профінансувати, стала діяльність Зали пам'яті єврейських родин у Зиндрановій.

Нагадаємо, що подібна ситуація, коли музей на певний час закрили для відвідувачів, була у 2019 та 2023 роках. Тоді причиною закриття виявилось зменшення коштів МВСіА на діяльність.

Музей лемківської культури в Зиндрановій був заснований у 1968 році завдяки зусиллям корінного мешканця села Теодора Ґоца. Теперішнім його керівником є син засновника – Богдан Ґоц. Серед експонатів музею – меблі, господарське знаряддя, народний одяг, колекція військових предметів часів I та II Світових воєн тощо. Проте основна діяльність установи

спрямована на захист і збереження для майбутніх поколінь матеріальної та духовної культури лемків і Лемківщини. У 2019 році музей було внесено до списку Міністерства культури та національної спадщини, а минулого року він відзначив своє 55-літнє існування.

Фото з фейсбук-сторінки музею

Товариство любителів Лабівської землі припиняє свою діяльність

Інформація про припинення діяльності Товариства любителів Лабівської землі з'явилася на сайті організації в середині січня.

Як читаємо в повідомленні, Товариство було ліквідоване рішенням краківського Окружного суду для Кракова-Середмістя.

Будь-які можливі претензії до Товариства можна було подати ліквідатору не пізніше 31 січня цього року.

Товариство любителів Лабівської землі було засноване з ініціативи жителів села Лабова (Новосанцівський повіт). Організацію зареєстрував Окружний суд для Кракова-Середмістя 1 березня 2004 року. Протягом останніх років вона налічувала понад 40 членів. Основною діяльністю Товариство обрало популяризацію регіону ґміни Лабова. Одна із засновниць і голова організації Целіна Цемпа неодноразово наголошувала на лемківському контексті села та згадувала його історію.

За даними, опублікованими на сайті «Apokryf Ruski», до 1947 року Лабова була українським селом. У 1939 році там проживало 1260 мешканців: 820 українців, 190 поляків, 250 євреїв. Внаслідок депортації в межах акції «Вісла» звідси було виселено 181 жителя української національності.

Сьогодні одним зі слідів, що свідчать про українське, як і лемківське, минуле цієї місцевості є греко-католицький цвинтар, розташований на території села, та історична православна церква Покрови Пресвятої Богородиці (колишній греко-католицький храм).

Завдяки майже двадцятирічній діяльності Товариства любителів Лабівської землі нинішні мешканці села, а також туристи, які відвідували ґміну Лабова, мали можливість глибше пізнати українську, зокрема лемківську, історію та культуру.

Графіка з фейсбук-сторінки Товариства

Михав ТРОХАНОВСКИ

Смутни Сьвяти Вечер,
в двадцет третім році.
Позміняли календари
і война по боці.

Дай нам Сьвяти Боже,
в Новим році сили,
прегнати москалів
з нашої України.

Володимир Вакуленко-К.,
«Я перетворююсь... Щоденник
окупації. Вибрані вірші»;
Упорядкування К. Міхалі-
циної, О. Рибки; передмова
В. Амеліної. – Харків: Віват,
2023. – 192 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Читати, щоб пам'ятати

Ми живемо у час, коли наших письменників викрадають, катують і вбивають. Коли люди літератури та культури гинуть, захищаючи Україну. Коли письменниця, що фіксувала злочини росії, загинула від удару ракети. Ми наче переживаємо заново «Розстріляне відродження» у ще більшому і страхітливому масштабі. Саме тому українська література зараз як ніколи має вижити, щоб розповісти світові правду – нашу історію боротьби проти нищого, підлого ворога-загарбника.

Володимир Вакуленко – український дитячий письменник, поет, перекладач, волонтер, громадський активіст. Перш за все – добра людина та неординарна особистість. Мені особисто пощастило з Володимиром спілкуватися, коли я збирала дитячі книги для благодійної акції «Свята без тата» (у її межах з 2014 року на зимові свята активісти збирали кошти на подарунки українським діткам, батьки яких загинули в російсько-українській війні). Володимир одразу відгукнувся на моє прохання переказати свої авторські примірники діткам. Переживав і перепитував, чи книги дісталися до свого адресата. Дякував нам за проведення такої ініціативи. Вкарбувався у пам'яті своєю щирістю, безпосередньою манерою спілкування, потужною енергією. Володимира знищили росіяни – викрали, катували і вбили. Кажуть, його продали окупантам односельчани, так би мовити, «за шмат гнилої ковбаси».

Письменник вже в окупації свого рідного села Капитолівка вів щоденник. Хотів зафіксувати те, що відбувається довкола, а також свої думки та спостереження. Він відчував, що за ним прийдуть, тому закопав щоденник під деревом, щоб згодом інші могли прочитати його свідчення. Якась жорстока доля, а може, просто факт того, що на цьому світі існує росія, спричинили те, що відкопала записки Вікторія Амеліна. Українська письменниця, яка займалась документуванням воєнних злочинів і яка за певний час опісля підтвердження загибелі Володимира Вакуленка загинула сама від важких поранень, спричинених ракетним ударом по Краматорську.

Книга «Я перетворююсь... Щоденник окупації. Вибрані вірші» розпочинається передмовою Вікторії Амеліної. Психіка відмовляється сприймати все, що трапилось. Важко усвідомити, що в сучасному світі одну людину могли викрасти і закатувати до смерті. А іншу під час її місії, яка, власне, полягала у фіксуванні таких злочинів, могла забрати з життя

ракета. Ракета, що прилетіла в мирний заклад. Тримаючи в руках це видання, хочеться вщипнути себе і переконатися в тому, що це все сон. Але ж ні. І саме ця книжка є доказом, а також необхідним та важливим свідченням, доказом того, що трапилось і що відбувається далі в Україні.

Щоденник Володимира, що завжди фігурував як Володимир Вакуленко-К., – це перш за все розповідь людини, що перебувала в окупації. Письменник описує, як змінювалось життя довкола. Як поводитись росіяни – але важливим і болючим є також свідчення того, як змінювались і самі українці довкола. Хтось залишався людиною, а хтось готовий був віддаватись за їжу або ж видавати інформацію окупантам та вказувати на проукраїнських жителів. У роздумах Володимира ми не побачимо страху за його власне життя. З його слів віє певною приреченістю, він розуміє, що рано чи пізно за ним прийдуть, і не боїться ані болю, ані смерті. Переживає лише за свого сина з особливими потребами, якого виховує сам.

Для людей, що не пережили окупації, не відчули близькості ворога фізично так близько, читати щоденник письменника буде моторошно. Приходить справжнє усвідомлення, який це жах, не знати, що принесе не те, що завтрашній день, а наступні декілька годин.

Проте у щоденнику Вакуленка присутній притаманний йому оптимізм, він вірить у перемогу, вірить в ЗСУ. Зі свого боку, як завжди, намагається робити, що йому під силу. Організовує передачі для бійців, не здається.

У книзі теж присутня підбірка віршів письменника: дорослих і дитячих. Чомусь особливо стискається серце при прочитанні, власне, віршів для діток. Тому що ці веселі рими та сонячний світ кумедних звірятко наче визирають з іншої реальності, тої світлої, яка зараз зробилась вицвілою і темною.

Видання теж містить текст Катерини Лихогляд «Записи під вишнею» (авторка зняла документальний фільм-розслідування про письменника з такою ж назвою).

Прочитаємо також світлі спогади про Володимира ще одного дитячого письменника Сашка Дерманського та короткий текст-спогад про Вакуленка його колишньої дружини Ірини Новіцької.

Чому так важливо українцям та українкам читати «Щоденник окупації...»? Тому що це наша історія, жива. Те, що відбувається просто в нас на очах. І так, хай це якраз той момент історії, котру, як то кажуть, не можна читати без брону, але ми маємо її переживати, переосмислювати, усвідомлювати. Важливим є творити спогади про наших письменників, яких забрала війна. А конструювати собі такі спогади ми можемо зараз лишень через знайомство з тим, що вони створили. Найменше, що можемо зробити, – це читати зараз усе, коли-небудь написане Амеліною, Вакуленком, іншими письменниками, вбитими росіянами. І також, звісно, переказувати ці історії зараз світові і згодом майбутнім поколінням. Тим, які, хочеться сподіватись, знатимуть війну і її жахіття вже лишень з наших розповідей.

Перевтілення

У що я перетворююсь:

Серце без почуттів,

Очі без погляду.

Тож, якщо я помер,

Схороніть по-людськи,

Щоб не доводилося

Більше блукати

Серед таких, як я.

(Володимир Вакуленко-К.)

Передплата «Нашого слова» на 2024 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	115,00 зл	230,00 зл	460,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	127,00 зл	254,00 зл	508,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

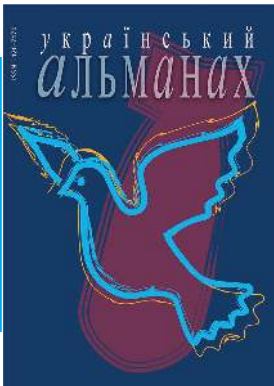
Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
410,00 зл	820,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
150,00 дол КАНАД.	300,00 дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
115,00 дол США	230,00 дол США

Ціна 1 примірника – 35,00 злотих; з висилкою – 45,00 злотих.

Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

email: tyrsa@hot.pl тел. +48 [22] 679 95 47

або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок: TYRSA Sp. z o.o., Warszawa, **Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029**

чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

Яка ж це зірка сяє на Сході

Виставка різдвяних зізд українських
КОЛЯДНИКІВ

10.12.2023 - 4.02.2024

Pałac Krzysztofora
Rynek Główny 35
Kraków

Звіздарство - відродження традиції.
Юлія Гризлюк і Михайло Швець

Związek
Ukraińców
w Polsce
Koto w Krakowie

WSMiPUJ

UCZYMY
ROZUMIEĆ
ŚWIAT

Muzeum Krakowa